

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea a
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Tot în chestiunea catehizării.

Observări finale asupra planului.

În articolul meu anterior am insistat asupra necesității, ca materia religiunii în școala poporală să stea în raport firesc cu practica bisericească.

Fără doar' a ne dà totdeauna seamă de acest raport, ne-am deprins a numi școala de fiică a bisericii; iar' aceasta afirmare se bazează pe rațiunea, că școala e chemată a crește membrii demni bisericii, cari au să fie creștini religioși și luminați, după scopul indicat de catihetica modernă. Dar' am mai putea zice, că școala e un focalar al teoriei despre lucrurile religiunii, iar' biserica este focalarul, unde se aplică în praxă teoria școalei. De aici urmează apoi, că toate învățăturile și formele ce obvin la cultul divin, toate actele sfinte și simboalele, — creștinului, care a trecut prin cei 6 ani ai școalei poporale, să nu-i fie străine, ci să le înțeleagă, ca să fie pătruns de sfințenia și măreția lor.

Și am zis altădată, că atât planul, cât mai ales unele manuale din religiune eschid piese, cari sunt chemate a introduce pe creștini în misterii bisericii. Bună-oară: la sărbătoarea Nașterii Domnului se cetesc profețiile Testamentului V. despre acest eveniment; la Învierea lui Hristos asemenea; la alte sărbători deopotrivă se arată prepararea omenimei la primirea mântuirii. Acest act al economiei divine are să-l știe creștinul deja din școală. Altmintea nu înțeleg, cum am putea numi pe cineva de creștin luminat, fără a cunoaște și înțelege lucruri așa esențiale.

Un lucru, ce nu-l pot trece cu vederea deci, când voesc a complectă observările mele în chestia catehizării este, ca școala să introducă pe școlari în cunoașterea cultului bisericesc.

Aș fi așteptat cu tot dreptul, ca Dl Dr. Barbu, ca bărbat specialist și cu autoritate rece-

rută, să fi scris ceva și despre materia liturgică, indigetând necesitatea ei de propunere; dar' nici o simplă amintire n'a făcut despre aceasta, deși în special și amănunțit s'a ocupat cu întreaga materie din religiune. Și m'am așteptat la aceasta cu atât mai vârtos, că în catehismul D-Sale e adaus un apendice a materiei din liturgică. Deduc de aici, că acestei materii nu-i-se atribue însămnătatea, ce în vremile noastre o are în vedere biserica.

De altă parte denotă această împrejurare, că din punctul de vedere pedagogic, pentru ajungerea dublului scop al religiunii, ar fi suficientă materia istorică și catehismul.

Judecând chestia din punct de vedere bisericesc, eu aflu că aceea nu este suficientă. Explicarea cultului divin este o materie integrantă a învățământului religios în biserica noastră, ceea-ce pe cât este de ușoară, pe atât e și de edificatoare; căci înțelegerea cultului divin din partea creștinilor implică în sine un dar sugestiv al tuturor ideilor, ce reprezintă biserica, ca împărăție alui Hristos pe pământ.

Explicarea cultului divin este un postulat bisericesc, care se impune de sine. Creștinii trebuie să știe, că ce însămnătate au actele religioase ale serviciului public divin, dela liturgie, utrenie și veciernie; se știe, ce însemnătate au obiectele sfinte din biserică, pentrucă întreg cultul divin e curat simbol, sub forma căruia se împărtășesc nevăzutele daruri ale Duhului sf. În biserică trăim într'o lume spirituală, de care, ca să fim pătrunși, trebuie să o înțelegem.

Aflu însă, că propunerea cultului divin, iarăș numai în școală își are locul și timpul cel mai potrivit. A introduce pe creștini în această cunoștință pe calea predicei, e un lucru întârziat, căci știut este, că numai pe fundament se poate ridica edificiul trainic.

Și ceea-ce afirmasem la materia biblică, că anume, trăim între împrejurări, cari nu ne permit a scurtă prea tare materialul biblic, își are și aici rostul.

Gura vrăjmașilor bisericii noastre este un crater vulcanic, ce neconținut foc varsă asupra instituțiilor noastre. Fără pic de pudoare ne critică actele religioase, prostituie obiectele sfinte și simboalele cultului divin, pe cari ei nu le pricep. Dar' — durere — nu le pricep nici credințioșii noștri, ca să le știe lua apărarea, când ocaziune li se dă a asista la scene improbe de atentate cu cuvinte obscene la sfințenia bisericii — din partea celor răi.

De aceea, pe lângă toată cunoștința istorică, cel-ce nu-și știe da seamă și nu-și știe apăra cultul bisericii sale înceată de a se putea numi creștin luminat.

Planul vechiu de învățământ al diecezei Aradului a prescris anumit material liturgic. A avut grije, ca școlarii să fie introduși chiar în cetirea psalmilor și a apostolului. Planul din vigoare nici amintire nu face despre acestea. Dar' poate fi scuzat cel puțin, că la materia Testamentului V. dispune totuși a se propune în școală despre David și psalmii lui, — și atâta-i tot. Când cuget apoi, că sunt manuale de religione, cari și aceasta o consideră de superfluu, — la o singură concluziune ajung, și aceea este, că prin multele experimentări filozofice-pedagogice ne îndepărtăm de spiritul bisericii.

Din aceste puncte de vedere, planul are lipsă de purificare și complectare, după cum interesul bisericii o cere. *Teoria școlii să se aducă în raport firesc cu praxa bisericii, pentru a produce efecte reale și durabile în viața creștinească.* Așa strigă glasul bisericii. Și fiindcă în cultul bisericesc se îmbină teoria școlii cu praxa bisericii, urmează inomis, că și explicarea cultului divin are să fie materie de religione în școala poporală.

Bărăteaz, în 12/25 Februar 1905.

Nicolae Crișmarin,
paroh.

Centenarul seminarului „Veniamin“.

Cu ocaziunea serbării centenarului seminarului „Veniamin“ din Iași (Octomvre 1904) s'a tipărit lucrarea marelui Mitropolit *Veniamin* al Moldovei „Tălcuirea la cele patrusprezece trimiteri“ (epistole).

Acestei ediții jubilară i-a scris P. S. Sa episcopul Atanasie al Râmnicului o prefață, din care reproducem o parte, foarte prețioasă pentru istoria culturală a neamului românesc și a bisericii sale.

Reproducerea o începem în următoarele:

Călugării și preoții cărturari, cari veniră dinspre Ohrida, pe la sfârșitul veac. XIV-lea și se așezară prin Mănăstiri, copiind și mai ales traducând cărți bisericesti, încep a fixa, după putere, prin scriere, limba

vorbită de popor atunci. Dela unii ca dâșii provin întâile monumente literare ale noastre, cunoscute până astăzi, cum este Praxapostolul¹⁾ aflat în Bucovina la mănăstirea Voroneț, de unde i s'a dat și numele de codicele Voronețean; apoi Psaltirea numită Scheiană, aflată la biserica familiei dlui D. C. Sturdza din satul Scheia, județul Roman²⁾. Unor asemenea modești monahi datoresc cunoștința de carte românească fiii neamului nostru din veacurile trecute. Chiar până pe la mijlocul veacului XIX părinții cari voiau să dea la școală pe fiii lor, îi trimeteau la mănăstiri și la schiturile mai apropiate, unde învățau a ceti, a scrie și a socoti, precum și cântările și rânduiala bisericască. În lipsă de cărți românești tipărite, dascălii trebuiau să scrie cele ce aveau să predea ucenicilor, și de aici provin acele vechi traduceri și copii de cărți românești.

Activitatea clericilor veniți de peste Dunăre prin veac. XV-lea, fu sporită pe la mijlocul veac. XVI-lea, de clericii cărturari din Transilvania, cari sub imboldul Calvinismului dominant atunci acolo, tipăriră în limba română mai multe cărți bisericesti.

La această îndoită activitate literară din țara noastră se adăugă în veac. XVII-lea, și cea a clericilor veniți din Galiția și Malorusia. Acești clerici protejați de Mitropoliții Moldovei, cari ca Exarhi ai plaiurilor, aveau jurisdicțiune și asupra ortodoxilor din părțile nordice de peste hotarale țării, contribuiră de asemenea la sporirea literaturii românești, prin traduceri de cărți bisericesti. Unul dintre clericii Malorusieni, veniți în Moldova, și productivi pe terenul literar, a fost în veac. XVIII-lea starețul Paisie³⁾.

¹⁾ Praxapostolos însemnează scrierile apostolice, Faptele și Epistoliile Apostolilor, întocmite spre a se ceti la slujba dumnezească în biserică. *Eusevie*, Ist. bis. Tom. I, pag. 562.

²⁾ *Melchisedec*, viața și operele Mitropolitului Grigorie Țamblac. *P. Dragomirescu*, traducerea cărților de ritual, teză de licență în teologie.

³⁾ Cuviosul Paisie s'a născut în orașul Poltava din Malorusia, la 1722, a fost dat la Învățătură în Kiev, de unde, după patru ani, fugi la o mănăstire de pe Nipru. Egumenul acelei mănăstiri îl făcu rasofor la 1741, după câțiva ani se duse la Kiev la lavra Pencerscâi și de acolo veni împreună cu alți câțiva monahi în țara Românească la schitul Poiana Mărului, unde rămase mai bine de trei ani și învăță limba română. După aceea s'a dus la muntele Atos și viețui în mănăstirea Pantocrator, unde la 1750, fu îmbrăcat în schima monahală. Strălucind prin mari virtuți, Paisie atrase în jurul său vre-o opt ucenici români, și învățând limba elinească, *ce este izvorul din care au izvorit toate cărțile bisericesti*, încep a talmăci românește cărți de învățătură. Hirotonisându-se preot, atrase pe lângă sine și mai mulți ucenici, între cari și slaveni, așa că acum pravila și slujba bisericască se făcea la el în amândouă limbile. Neputând dobândi o așezare liniștită, părăsi sf. Munte cu toți ucenicii săi, vr'o 60 la număr, și veni în Moldova, unde cu voea Domnitorului Grigore Calimah se așeză în mănăstirea Dragomirna, la 1753, iar când cu trecerea Bucovinei la Austria (1775), s'a mutat în mănăstirea Secul. La 1779 i se dădu și mănăstirea Neamțul, care de atunci de-

Nu se poate admite că limba noastră literară ar fi început la jumătatea veac. XVI-lea când ies la lumină cele dintâiu cărți bisericești tipărite, sau chiar la jumătatea veac. XVII-lea când înfloresc tipografiile la Govora, Iași, Târgoviște și Snagov, imprimând cărți bisericești nu numai pentru Români, ci și pentru creștinii din Orient, cărora Domnitorii noștri le trimeteau în dar, fiind astfel ocrotitorii ortodoxiei din Orient¹). Era cu neputință ca limba să îmbrace așa de curând formele frumoase, ce le întâlnim în scrierile lui Varlaam și Dositei, ale lui Ștefan și Teodosie, precum și în scrierile cronicarilor. O descriere vieaie despre activitatea literară a monahilor cărturari de prin mănăstirile noastre, pe la sfârșitul veac. XVIII-lea și mai dinainte găsim în viața pe scurt a stareșului Paisie, mai sus citată, scrisă de Grigorie Mitropolitul Ungro-Vlahiei, pe când era monah petrecător în ascultare la mănăstirea Neamțul. Iată ce ne spune Grigorie: „Atâta „iubiă cuviosul (Paisie) acest lucru, a se tâlmăci adecă „a se înmulți cuvântul lui Dumnezeu în sobor, în a „mândouă limbile (slavonă și română) cât după ce a „venit în sf. m-re Neamțul, alegând doi părinți din „sobor, unul slavean iar altul moldovean, cu ajutorul mănăstirii 'i-a trimis în București la școală spre „învățătura limbei elinești pentru tâlmăcirea dumnezeieștilor cărți. Încă nu numai în limba cea slave-nească tâlmăciă cuviosul, ci și în cea moldovenească „măcar puțin... iar pricina a fost de a tâlmăcit în „această limbă puțin, că în soborul părinților în limba slavească numai sfinția-sa era tâlmăcitor, împreună și oare carele ieromonah Dorotei, ce a fost „și arhimandrit întru aceastași sf. mănăstire, mai pe „urmă... iar în limba moldovenească erau mai mulți tâlmăcitori. Că dintru acești sobor a fost precucuviosul arhimandrit Mațarie, carele a tâlmăcit cartea sf. „Macarie, ce s'a tipărit în București, și cartea sf. Isac „ce este încă netipărită și altele. Dintru acesta a fost „cuviosul Ieromonah Ilarion, care a tâlmăcit cărțile sf. „Calist și Exaimeron al sf. Vasilie și altele netipărite „până acum. Dintru acesta, cuviosul monah și al meu „cinstit stareș și dnhovnicesc părinte Gherontie, care „a tâlmăcit Prăvioara cea mică și Chiriadromion „cu cuvinte la Evanghelii peste toate Duminecile anului „care s'au tipărit în București și tâlcuirea la Evanghelii „a sântului Teofilact, împreună și Teologhicon al sântului Ioan Damascin, care s'au tipărit în Iași și Chergorian al sfințitului Avgustin, care s'au tipărit „aicea în mănăstire, și altele. Dintru acesta, cuviosul „Ierodion Ștefan, carele a tâlmăcit viețele sfinților „de peste an din limba slavească, cari s'au și tipărit „aicea în mănăstire. Dintru acesta, cuviosul schimonah „Isachie, carele a tâlmăcit din limba elinească cartea

veni focarul vieții monahale din țară și metropola tuturor mănăstirilor ei. Paisie muri la 1796, venerat de toți pentru virtuțile sale și iubirea sa de cultură. Vezi Viața în scurt a lui, tipărită la 1817 în mănăstirea Neamțul, împreună cu *Cartea pentru ascultare*.

¹) C. Erbiceanu, Bibliografia greacă, București, 1903.

„sf. Ioan al Scărei și Octoihul... care s'au tipărit aicea „în mănăstire și din cea slaveoască, Tipicul ce s'a „tipărit în Iași și altele până acum netipărite. Întru „acesta sunt și acum cari tâlmăcesc și încă cu ajutorul lui Dumnezeu vor tâlmăci... *Kolos cu adevărat „atâta de mare nu numai soborului părinților, ci și a „tot neamului nostru. Cât de mult așa nu s'au făcut în „neamul acesta precum poate fiește-cine socoti*”¹).

Aceste din urmă cuvinte sunt o confirmare a celor arătate de noi mai sus. Activitatea literară a început în mănăstiri de mult, în cursul timpului a putut fi întreruptă, iar în secolul al XVIII-lea ea înfloria în mănăstiri mai mult decât ori când. Afară de aceasta cuvintele lui Grigore ne arată că monahii în mănăstiri se întreceau unii cu alții la traduceri de cărți, că cei mai mulți traducători erau români și traduceau în limba română, făcând astfel un serviciu folositor nu numai soborului din mănăstire, ci și poporului românesc întreg. Apoi câte din lucrările acestor smeriți cărturari le trece sub tăcere însuși Grigorie! Chiar despre stareșul său, despre învățatul monah Gherontie nu ne spune aicea, că acesta pe lângă traducerea tâlcuirii lui Teofilact la Evanghelii și celelalte, a tradus încă *Apologhia*, despre care vom vorbi mai jos, apoi *tâlcuirea Antifoanelor* celor opt glasuri, și a lucrat și la traducerea: „Descrierea Moldovei de Cantemir“ făcută pe la 1806 tot din indemnul Mitropolitului Veniamin²).

Efrosin Poteca zice, despre folosul ce a avut neamul nostru din indeletnicirea călugărilor prin mănăstiri, cu traduceri și scrieri românești, următoarele: „Pe lângă slujba împărăției lui Dumnezeu, cuvioșii călugări în mănăstiri și pentru societatea politicească au împlinit o slujbă foarte însemnată, tâlmăcind și scriind cu mâna cărți bisericești și politicești. Așadar tot sf. mănăstiri ne-au păstrat toate cărțile atât cele bisericești și politicești până la aflarea tipografiei. Așadar tot prin ostenelele cuvioșilor dascăli călugări ni s'au păstrat înțelepciunea prorocilor, apostolilor și a tuturor sf. părinți, precum și a filozofilor greci și romani. Dar las să zic că și după fericita aflare a tipografiei mai tot dintre călugări au putut să se indeletnicească prin mănăstiri la tâlmăciri și la tipăriri de cărți, precum în faptă și acum unii se indeletnicesc. Așa dar și aicea în Țara Românească cartea, limba și religia, cari câte trele caracterisesc neamul nostru românesc, tot prin ostenelele călugărilor mai mult ni s'au păstrat, indeletnicindu-se cu deosebire a tâlmăci și a scrie cărți

¹) Cartea mai sus citată: *Viața în scurt citată a cuviosului părintelui nostru Paisie*, tipărită în cartea pentru Ascultare. Neamțul 1817. Până acum această carte n'a fost bine cunoscută, de oarece diferiții autori cari scriu incidental despre Paisie, citează viața lui publicată în tipografia dela Neamțul. 1836.

²) Prefața la „Descrierea Moldovei“ de Cantemir, tipărită la Neamțul, 1825.

prin mănăstiri¹⁾. Până astăzi se găsește în mănăstiri urmele îndeletnicirii literare a monahilor, adică numeroase cărți, mai ales scrise de mână, pe cari învățații noștri le adună ca pe niște moaște de mult preț ale culturii noastre naționale. De aici se explică lesne pentru ce mănăstirile atrăgeau la ele odinioară privirile tuturor și deveniseră locul de asigurare a tot ce poporul avea mai sfânt și mai scump.

(Va urma).

Avânturi ideale.

Ziua bună se cunoaște de dimineată. Așa suntem, bunăoară și cu unii din tinerii teologi ai Seminarului nostru diecezan. Băieții cetesc, zeloși, au sisteme de cunoștințe și au o logică cum-pănită, iar ceea ce spun e o îmbinare din cărți cu câte văzură și experiară pe acasă.

Simțul de a scrie, și simțul de a contribui cu inima curată și ideală la îmbunătățirea sortii poporului, denotă vocația pentru chemare, și numai acela poate fi teolog bun, care nu și-a luat numai refugiul la vre-un institut teologic, ci care simte în sufletul său, că nici comorile bogățiilor, nici strălucirea scaunelor domnești, nu-i sunt așa de preț ca altarul, și iubit ca poporul.

Vorba e numai, că sunt multe lucruri în viață, cari nu pot fi cu succes abordate în Seminar. Cartea e cuprinsul teoretic al revelației dumnezeiești. Practica vieții ne iscodește adesea lucruri curioase, și zilnic avem să luptăm cu noi curente dușmănoasă poporului, cari nici nu sunt indicate în studiul pastoral, propus în ultimul an de școală teologică.

Le-am premis acestea pentru ca să-mi fie ușoară dovedirea, că în avântul său ideal, harnicul tinăr Petru E. Papp, are cunoștințe destule, dar' experiență puțină.

Să analizăm puțin articolul D-Sale din urmă, publicat în Nr. 20 Febr. (5 Martie) a. c. din valorosul nostru organ diecezan »Biserica și Școala«.

Combate socialismul și pocăitismul. Bine face; decât nu generalizând lucrurile. — Când vorbești cu gândul la cei de acasă, — tu știi și suferința și bucuria lor; dar' nu știi când râde, ori când se năcăjește acela, care are alte împrejurări de trai, poate mai priincioase decât ale iubiților tăi.

Vina în părțile tale, o cred, poate să cadă asupra unor conducători fierești, cari din »prea mare nepăsare și nesocoteală la conștiințe« au pierdut terenul de muncă și aluatul din care se dospească viața mai senină a generațiilor vii-

toare, — însă prin părțile mele abea ici colo n'ai văzut conducători bravi? iar poporul, biet de el, în oarba-i neștiință merge razna, bătând câmpii cu socialiștii și cu pocăiții, dar mai ales cu cești din urmă.

Un lucru e adevărat: *Cine cumpără gazete la sfatul popii și al dascălui, care nu poartă șubă, — bietul popor, sătul de atâtea „șloarțe“ cari n'au știut decât să-l sugă și exploteze până la măduva oaselor, — nu se prea însufletește, dar când vine un frate de-al său, care n'a învățat școli înalte, dar' care știe povestii în limba lui și are cu toate acestea — același capital intelectual, — e mai crezut și mai ascultat, căci deoparte are aceeași poziție și nu-i domn, de alta își măgulește inima, că d'acum ne-am trezit și noi și jos cu negrețele!*

Poftim acum și cumpănește starea sufletească a unui popor incult, fii apoi Demostene, Cicero, ori Ioan Gură de aur, să te vad dacă-l mai poți abate dela căile păcatului.

Să-i dai tu singur bani pentru gazetele bune și-o pățești.

Aleargă la poștă, își cumpără »Voința poporului«, o fițuică socialistă ori »Adevărul«, un pamflet mincinos ipocrit, și eată-l țanțos, fălăindu-ți-le înaintea nasului, ear de vrei pace și ți-e greu de vorbele lui păcătoase, — taci mulcom *pentru că, vezi nu-i cartea de teorii, ci-i omul viu, pe care nu-l poți trata pe placul inimii.*

Deșteptarea poporului — neg hotărât — nu-i o chestie de evoluție etnică, care cere imperios lumina, căci de-ar fi așa bine s'o însemnăm: dătătorul luminei celei adevărate, căruia ginta latină i-a zis »O, Doamne în lume cât am stat, pe Tine te-am reprezentat«, nu ar filăsat acest neam — poporul românesc — nici un minut a se întunece și a rătăci!

Adevărata deșteptare, — o recunosc, — rezida în faptul că preotul și învățătorul, fiecare în sfera lui de activitate, să stee mai deseori de vorbă cu țaranul și să nu-i fie rușine de țaran.

Să-i deie lumina cea adevărată, îngăduitor, cu minte, — și mai ales ertător.

Asta însă se poate mai cu succes în școală: învățătorul va îmbrățișa instrucțiunea și educațiunea cu gând special la dezvoltarea caracterelor — creștinești — ear preotul pe amvon să continue opera începută cu multă dragoste, predicând cuvântul Domnului pe înțelesul tuturor.

Numai de aci încolo bibliotecile își au rostul și valoarea lor reală. Multe puține, câte cărți are preotul și învățătorul, nu pot fi folosite însă de cetit, dacă nu vor cădea în sfera de cunoștințe și nu vor fi scrise pe înțelesul tuturor. Teologia dogmatică, morală, exegesa, — pedagogia, metodică, etc., în zadar le-am da românașilor să le cetească, pentru că nu le înțeleg. Ear scopul ce-

¹⁾ Prolegomena sau precuvântare la Istoria monastirilor Valahiei. În *Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie* de sub direcțiunea Dlui Gr. Tocilescu, An. I, vol. II. pag. 39. București 1883.

titului nu e altul, de cât să și pricepi ce ai cetit. În acest chip, — bazate lucrurile teoriei pe practica vieții, la sigur ne vom face protectorii poporului.

Al. Muntean al lui Vasilie

preot.

Cuvânt

rostit la conferența pastorală ținută în Vașcău la 7/20 Octombrie 1904¹⁾.

Despre datorințele de căpetenie ale preoției.

»Precum m'a trimis pe mine Tatăl și eu Vă trimit pe voi«.
Ioan 20, 21.

Iubiți Frați în Hristos!

Știți cum se grămădesc norii pe firmament în timpul când se apropie furtuna? Întocmai așa, — dar ce zic? de mii de ori mai mult se grămădeau păcatele și nelegiuirile asupra omenimei, după ce aceea căzuse în păcat. Mândria, lăcomia, necurăția trupească, invidia, răzburarea și alte nenumărate păcate și fărădelegi erau faptele fiilor veacului acestuia. Și tocmai când aceste păcate, când aceste nelegiuiri se părea, că-și vor ajunge culmea mărimii lor, colo sus în depărtatul răsărit, într'o peșteră sărăcăcioasă dela marginea Vitileemului se ivi în chip omenesc Mântuitorul Hristos „lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul, ce vine în lume“ Ioan I. 9. Și ce l-a adus pe dânsul între noi? Dragostea — nemărginita iubire cătră omenime, cătră lucrul și zidirea mânilor sale, a făcut, că Mântuitorul se coboară din brațele părintelui său ceresc ca să vină aici în mijlocul omenimei, celei atât de corupte și pline de fărădelegi. Și tot aceeași dragoste, tot aceeași iubire a făcut, că Mântuitorul în tot timpul cât a fost pe pământ, neîncetat se lucreze pentru a readuce omenimea la starea cea dintâiu, la starea nevinovăției. Și în adevăr întreaga viață a Mântuitorului Hristos eră un izvor de apă vie eră un izvor de binefacere pentru omenime „Veniți la mine — zicea Mântuitorul Hristos — veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați și eu vă voi odihni pe voi... luați jugul meu peste voi... că jugul meu e bun și sarcina prea ușoară este“. Mat. 11, 28 30.

După cinstita patimă și după preamărita sa înviere Mântuitorul nu înceată a-și arăta dragostea, a-și arăta iubirea sa față de apostolii săi. Știea Mântuitorul, că rămânând ei singuri, frica, groaza și temerea va cuprinde inima lor, drept ce li se arată lor mai de multe ori îmbărbătându-i și întărindu-i pe ei. „Bucurați-vă...“ le grăea dânsul — „Nu vă temeți“. Mat. 28, 9, 10. „Pace vouă“ Ioan 20, 20, „Ce sânteți turburați? Și pentru ce intrați gânduri în inimile voastre? Vedeți mâinile și picioarele mele că însumi eu sunt“. Luca 24, 38, 39. O adevărată iubire, o adevărată dragoste a părintelui pentru fii săi, pentru apostolii săi e aceasta, — din care ca dintr'un izvor bogat se revarsă dragoste,

se revarsă îngrijire asupra întregii omenimi. Iar în ziua cea mai de pe urmă a vieții sale pământești, în ziua a patruzecoa după preamărită învierea sa, Mântuitorul li se arată pentru cea din urmă oară, în muntele Galilei, adunați fiind ei acolo, precum li-se poruncise, și binecuvântându-i le-a grăit lor zicând: „Precum m'a trimis pe mine Tatăl și eu Vă trimit pe voi“ Ioan 20, 21. „Deci mergând învățați toate neamurile botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“. Mat. 28, 19.

Ce chemare măreață: ce rol plin de maiestate, plin de Duh Dzeesc a încredințat Mântuitorul sfinților săi ucenici și apostoli. „Voi sunteți sarea pământului... Voi sunteți lumina lumii“ Mat. V. 13, 14. „Precum m'a trimis pe mine Tatăl și eu vă trimit pe voi“. Mergeți deci în toată lumea, vestiți învățătura mea pretutindenea, învățați pe oameni adevărata credință, frica și temerea de D-zeu, botezați-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, faceți să străbată acest dar D-zeesc nu numai în palatele cele pompoase și pline de străluciri, ci chiar și în colibecele cele mai sărăcăcioase, nimiciți din lume păcatul și credința cea deșartă și faceți să strălucească moralul evanghelic în toată splendoarea, în toată podoaba sa.

Și când cuget, că această chemare măreață, acest dar Dzeesc ni s'a încredințat și nouă preoției de astăzi și când gândesc cu câtă greutate, cu câtă răspundere înaintea lui D-zeu, și și înaintea oamenilor este împreunat serviciul pastoral, mai aducându-mi aminte și de cuvintele părintelui Ioan Gură de Aur, carele zice: „Mi se pare, că nu mulți vor fi între preoți, cari se vor mântui, ci mai mulți, cari vor peri“, — îngrijirea, frica și groaza umplu inima mea și „aceste gândiri nu mă lasă ziua și noaptea, usucă în mine măduva, istovesc trupul, mă lipsesc de vioșie, nu mă iartă a umbla cu privirile ridicate în sus și mă silesc a gândi... cum voi scăpa însumi de mânia cea viitoare“. (S. Grigorie teologul: Cuvânt. a 3-a). Și nu fără temei, — pentru că mari datorințe avem și grea răspundere am luat asupra noastră atunci, când am primit misiunea de a fi păstori sufletești, misiunea de a fi lucrători în via Domnului.

„Propovăduiește cuvântul, stai asupra cu vreme și fără de vreme, mustră, ceartă, indeamnă cu toată răbdarea și cu învățătura“ scrie laudatul apostol Pavel celui dintâiu episcop al Efesenilor, lui Timoteiu. (II Tim. IV, 2). De aci apare, de aci se învederează cea dintâiu și cea mai de căpetenie datorință a păstorului sufletec: Datorința de a învăța, datorința de a predică, datorința de a lumina mintea credincioșilor săi cu învățătura cea adevărată despre credința și despre morală creștinească. Însă M-l Hr. zice despre sine „Duhul Domnului peste mine — zice el — a binevesti săracilor m'a trimis a vindeca pe cei zdrobiți la inimă, a predică robilor iertare și orbilor vedere“ Luca IV, 18; și umblând prin satele și orașele evreești binevestia și învăța mărturisind însuși despre sine și zicând: „că pentru aceasta am venit“ Marcu I 38; Ear pomenitul apostol

¹⁾ Intârziat din lipsă de spaț.

Pavel, gândind la datorința sa cea mare de a predică zice: „Amar mie! de nu voi binevesti, că nevoie zace asupra mea, direcția imi este încredințată“ I Cor. IX 17. Și acest apostol și împreună cu dânsul și ceilalți, credincioși poruncei primite dela marele lor învățător, credincioși cuvintelor: „mergând învățați toate neamurile...“ în butul tuturor lipselor, a năcazurilor și a primejdiilor, străbat lumea în lung și lat și predică cu un zel, predică cu un succes nemai auzit. Petru apostolul în una singură ziură și cu o singură predică a întors la credința creștinească aproape trei mii de oameni. Pavel în călătoriile sale predică cu așa succes în cât în scurt timp întemează mulțime de biserici, ba în Atena, centrul culturai antice păgâne, predică cu așa succes încât convertește la creștinism chiar și pe unul dintre cei mai iscusiți membri ai areopagului atenan, pe Dionisie. Tot astfel și ceilalți apostoli au implinit cu scumpătate porunca dată lor de M-l Hr. și cu predica au lățit în toată lumea creștinismul, ear pe păstorii instituiți la bisericile întemeiate de ei i-au îndatorat a face și ei asemenea. Cu dreptul a putut deci scrie Pavel din Corint către Romani că „în tot pământul au ieșit vestirea apostostolilor — și la marginile lumii cuvintele lor“ Rom. X, 18.

Și dacă însuși M-l Hr. a predicat, dacă apostolii au binevestit, dacă înșiși apostoli au învățat pe următorii lor să predice, bine știind că predica e unicul mijloc, prin care se poate răspândi și întări mai cu rezultat creștinismul, apoi oare noi preoțimea de astăzi — să fim oare slobozi de aceasta datorință? Creștinii nostri să fie ei oare atât de luminați, atât de morali și evlavioși încât să nu aibă ei lipsă de predică, să nu aibă lipsă de învățătură? Eată tot atâtea întrebări, ce ni se ivesc în aceste momente însemnate prin noi.

Toți oamenii se nasc mai aplecați spre rău decât spre bine, se nasc neluminați, se nasc îndepărtați de D-zeu, — acum biserica e de lipsă să aibe vre-uu mijloc, prin care să lumineze mintea omenească, cea stricată prin păcat, să apropie făptura de ziditorul său și să împace pe om cu D-zeu. Ear acel mijloc e singur numai binevestirea, e singur numai predica. „Cum vor crede aceluia, de care n'au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitori“ Rom. X 14 zice despomenitul Pavel apostolul.

Purcezând de aci putem zice cu tot dreptul, că predica a lățit în lume credința creștinească, predica a întărit-o, predica a susținut-o.

Dar în măsura, în care predica lămurește, întărește și susține credința creștină în om, în aceeași măsură întrelăsarea datorinței de a predica, împuținează, slăbește ba timpul chiar nimicește din inima omului și cea din urmă schintee de credință și moral. Credincioșii neauzind binevestindu-se adevărurile de credință și morală, sau neînțelegându-le pe acelea, cad în credințe deșerte și în felurite superstițiuni, ba în neștiința și nepricerea lor, ei își uită chiar și dato-

rințele de iubire către D-zeu și către deaproapele, ear urmarea e că cu încetul să dimit la fel și fel de fapte nemorale, cari aduce aici în aceasta lume pedepse asupra, celui ce le face, ear dincolo de mormânt aduc predarea fericirii de veci.

Și cine e răspunzător pentru atâtea suflete, ce să perd din cauză că nu au indetul hrană duhovnicească? Cine? Cine e răspunzător pentru oaie, ce se perde din turma cea necuvântătoare? Cine altul decât păstorul. Intocmai așa și pentru oaia, ce se perde din turma cea cuvântătoare nimenea altul decât singur păstorul cel sufletește — preutul.

„Fiul omul — grăește D-zeu prin gura lui Ezechiel prorocul de demult — socotitor te-am dat pe tine casei lui Israil și vei auzi din gura mea cuvânt și vei înfricoșa pe ei dela mine. Când voi zice eu celui fără de lege: „Cu moarte vei muri și nu ai osebit nici ai grăit celui fără de lege, ca să se întoarcă dela căile sale și să fie viu, cel fără de lege acela întru nedreptatea sa va muri și sângele lui din mâna ta il voi cere“ Ezech. III 17 18. „Vai păstorilor celor ce perd și risipesc oile pășunii mele“ Ier. 33, 2, ear M-l Hr. zice: „Veni-va Domnul slugii aceia, în ziua în care nu așteaptă și în ceasul, în care nu știe și-l va despica pe el în doauă și partea lui cu fățarnicii o va pune“ Mat 24. 50, 51.

Tot atâtea amenințări sunt acestea I. F. față de păstorii sufletești, față de acei preoți cari nesocotesc datorința de a predica, nesocotesc datorința de a lumina mintea credincioșilor cu învățatura cea adevărată despre credință și moralul creștinesc.

(Va urma).

Nr. 154/1905

Tuturor învățătorilor de sub jurisdicțiunea Consistorului din Arad.

Recomandăm tuturor învățătorilor cartea. »Despre neregularitățile intelectuale în practică mai însemnate a copiilor« (A gyermekek gyakorlatilag fontosabb szelemi rendteliségei) de dr. Décsi Károly, pentru a fi procurată spre folosința privată sau pentru bibliotecile învățătoarești.

Prețul cărții este 1 cor. A apărut în editura librăriei Toldi Lajos Budapest II Fő utca 2. ca Nr. 5-a »Bibliotecii igienice-pedagogice«. (Gyogy-pedagogiai könyvtar).

Arad, la 31 Ian. (13 Febr.) 1905.

Joan J. Papp
Episcop.

Aviz.

On. Domni, cari au primit spre desfacere cenzurile noastre diecezane din 1905, sunt rugați a returna exemplarele nevândute până la 1/14 Martie a. c.

Cei ce până la acest termen nu le vor returna sunt obligați a solvi toate exemplarele primite.

Administrația tipografiei diecezane.

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane din Arad se află spre vânzare „Tălcuiala evangheliilor“ de fericitul Loga tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

Matineul școlii de fete cu internat. Duminică după amiază am avut deosebită plăcere de a asista la o serie de drăgălașe prestațiuni declamatorice și muzicale la școala noastră de fete cu internat, din Arad. Laudă se cuvine corpului profesoral pentru stăruința sa în astfel de lucruri bune, precum și elevelor pentru silința ce și-au dat, de a corăspunde pe deplin așteptărilor publicului românesc cult.

O rugăciune, adânc simțită a fost poezia lui Eminescu „Rugăciune“ predată de mititica E. Drăghici. Corul elevelor a cântat un frumos terzet, un cântec românesc.

„La noi sunt lacrimi multe“... poezia lui O. Goga (Noi) a fost declamată foarte bine de eleva M. Lazar. Foarte inteligent și cu o dicțiune perfectă românească a fost declamată poezia Glosa de M. Eminescu, de eleva Aurelia Popescu.

Eleva Zina Popoviciu a acompaniat la pian cu o deplină dexteritate pe elevele M. Popovici (vioară) și A. Popescu (voce).

Doina lui G. Coșbuc, a fost declamată cu o rară pricepere și adânc înduioșător de eleva Florica Cărăbaș. Iar când în punctul următor eleva M. Bogdan a cântat (cu acompaniamentul de pian al d-rei prof. Elena Pipos) o doină, numărosul și distinsul public a aplaudat cu frenesie.

„Din Bătrâni“, sunt două tablouri, cu cari se încheie seria prestațiunilor. Primul a reprezentat cele patru anotimpuri, iar al doilea „Doina“.

„Tot cu Doina mă mai țin“...!

Costumele au fost admirabil de frumoase, și tablourile bine arangiate. Au plăcut publicului.

După cum suntem informați, pregătirea costumei se datorește d-șoarei Hermina Ciorogariu; iar textul recitat la prezentarea tablourilor cu dibăcie de eleva Ecaterina Biriș d-nei Botiș-Cioban.

Ne place a vedea astfel de prestațiuni; și ni-se încălzește inima, văzând, că în condițiunile modeste în cari se găsește școala noastră, da dovezi de vigoare și vitalitate. Un semn de mare menire și frumos viitor.

Dumnezeu să ajute!

Prezent.

Cursul învățătorilor și preoților. Pentru răspândirea și îmbrișarea pomăritului ministrul agriculturii a orânduit cursuri pe an pentru învățători și preoți. La primăvară încă vor fi mai multe cursuri și adevă: în Keszthely din 27 Martie până în 5 Aprilie

n., în Turda din 3 până în 13 Aprilie, în Kisszeben din 6—15 Aprilie. La fiecare curs se vor primi câte 16 învățători, cari capătă toată întreținerea și bani de călătorie. Pentru preoți vor fi cursuri în Budapesta și Cluj în Budapesta din 3—8 Aprilie, ear în Cluj din 10—15 Aprilie. 24 preoți vor fi primiți, cari de asemenea vor căpăta întreținerea și spese de călătorie. Preoții au să-și înainteze petițiile până în 21 Martie învățătorii pentru cursul din Keszthey până în 20 Martie, pentru celelalte cursuri până în 25 Martie adresându-le ministrului agriculturii.

† **Necrolog.** Subscrișii cu inimă adânc întristată aduc la cunoștință trecerea din viață a mult stimatului lor tată respective socru, moș și strămoș **Ioan Gurban**, paroh gr. ort. rom. emerit în Buteni care împărțit fiind cu sf. taine în al 87 an al etății și 65-lea al preoției, astăzi la 7 Martie n. 1905 și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Rămășițele pământești s'au înmormântat la 9 Martie n. 11 ore a. m. în morminții din Butei. Buteni, la 7 Martie n. 1905. Fie-i țerina ușoară și memoria binecuvântată! Constantin Gurban, presbiterul Ienapolei ca fiu. Emilia Gurban, ca noră. Constanța Bodea, nepoată și soțul ei, Iuliu Bodea, paroh gr. or, rom. Buteni. Florica Bodea, Ionel Bodea, Felicia Bodea, Zina Bodea, strănepoate și strănepot.

Mari serbări pentru Schiller. În acest an se împlinesc o sută de ani dela moartea marelui poet Schiller. Din acest prilej vor fi mari serbări în întreagă Germania și în alte centre de cultură. Din programele ce s'au publicat, reese, că va fi o serbare națională. Intreg poporul german va lua parte. Elveția a și arangiat mari festivități poetului lui „Wilhelm Tel“, fiind că marea popularitate a lacului Vierwaldstädt piesei acesteia a lui Schiller are a se mulțumi. La serbare a luat parte întreg poporul elvețian.

Aviz preoților și învățătorilor. Temelia culturală a unui neam fiind poporul și mai ales conducătorii lui firești, preoții și învățătorii, ne-am dat seama că la noi orice mișcare literară nu poate avea chezeșia trăinicieii și a dreptei căi, până când nu pătrunde și în această pătură socială. Am dori deci ca revista noastră să-și aibă rădăcinele în acest pământ bogat și sănătos. Această dorință a noastră numai atunci se va întrupa, când grosul cetitorilor noștri îl vor forma cărturarii dela sate. Ne-am hotărit așadar să facem acestor cetitori favoruri și anume: Preoții, învățătorii și țărani fruntași cari nu sunt și n'au fost abonații revistei noastre vor primi gratuit „Luceafărul“ pe anul curgător 1905, dacă în cursul lunilor Februarie și Martie a. c. vor trimite abonamentul de 7 cor pe 1906. Astfel revista îi va costa pe doi ani numai 7 cor., în loc de 14 cor. Numărul exemplarelor ce le putem da în aceste condițiuni, fiind numai cincizeci, rugăm să se grăbească cei interesați. Acest favor se da numai pentru Ungaria.

Red. și Adm. revistei „Luceafărul“

Amicul Tinerimei, revistă scrisă anume pentru nobilitarea caracterului tinerilor, este în anul al 3-lea al existenței și cuprinde o materie foarte variată, instructivă și de petrecere și costă în abonament pe sfert de an numai 2 lei, anual 8 lei. Nr. 1 al anului al III-lea a apărut. Abonați deci copii D-voastră la *Amicul Tinerimei*. Singura și întâia revistă pentru tinerime ce apare la Tirgul-Jin sub direcțiunea D-lui I. Moisil, directorul gimnasiului din T.-Jinului cu concursul mai multor profesori și oameni de litere și știință. Este o chestie foarte importantă. Lectura ce trebuie să se dea copiilor. Părinții doresc ca copiii lor să devină oameni instruiți și cinstiți. Instrucțiunea singură nu e de ajuns pentru copii; trebuie tot odată să li se dea și o educație

aleasă. Mulți părinți nu au în totdeauna timp necesar a se ocupa mai de aproape de copii lor. Din această cauză mulți copii fiind fără supraveghere apucă adeseori drumuri rele. Dacă însă părinții ar găsi mijloace de a preveni relele în care copii ar putea să dea, mulți copii nu s'ar strica și n'ar aduce adeseori rușine familiei lor. În toate țările civilizate s'a recunoscut de cătră toți oamenii de bine că lectura bună, aleasă și potrivită cu mintea tinerilor, este mijlocul cel mai bun și mai sigur de a îndrepta tinerimea pe drumuri bune, spre ținte nobile. Un mare învățat, Herder, a zis: „adeseori o carte a format sau a stricat pe un om pentru întreaga lui viață“. Este deci datoria părinților, în prima linie, să desvolte în copiii lor încă de timpuriu gustul de citire și a le da în mâni cărți bune. Morala unui popor — a spus un filosof frances — atîrnă de calitatea celor ce citește. O astfel de lectură aleasă se găsește în „*Amicul Tinerimei*“.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Chesinț**, protoprezbiteratul Lipovei — se escrie concurs cu termen **de 30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1. Una sesiune parohială constătătoare din 30 jug. pământ. 2. Un intravilan parohial. 3. Birul și stola usuată dela parohieni. 4. Întregirea dotațiunei dela stat, după ecalificațiunea alegândului preot.

Dela recurenți se recere, ecalificațiune pentru parohii de cl. I. cu acea observare, că întru cât nu vor fi recurenți cu ecalificațiune de clasa I. vor fi admiși la candidare și recurenți cu ecalificațiune de clasa II-a.

Recurenții sunt avizați, ca recursurile lor instruite cu documentele de ecalificațiune recerută și adresate comitetului parohial din Chesinț, până la terminul sus-indicat, să le substearnă subscrisului protoprezbiter Voicu Hamsea în Lipova (Lippa), iar' în vre-o Duminică ori sârbătoare, cu observarea ș-lui 18 din Regulamentul pentru parohii să se prezenteze în s-ta biserică din Chesinț, pentru a-și arată desteritatea în cele rituale.

Chesinț, 13/26 Februar 1905.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Voicu Hamsea* protoprezbiter,
—□— 1—3₁

Pe baza înaltei rezoluțiuni consistoriale nru 7651 ex 1904 se escrie concurs, pentru postul de capelan, cu drept de succesiune pe lângă parohul din **Chitighaz** (Kétegyház) Iosif-Ioan Ardelean, cu **termin de 30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Beneficiile capelanului vor fi jumătate din toate venitele parohiale și anume:

- 1) din 63 jug. 818 org. □ pământ estravilan jumătate;
- 2) dela 245 case, birul usuat jumătate și
- 3) din stoalele usuate jumătate.

Parohia fiind de clasa primă, dela reflectanți, se cer documente pentru asemenea clasă.

Recursurile adresate comitetului parohial, sunt a se trimite, conform prescrișelor regulamentului pentru parohii, Preaonoratului Domn protoprezbiter Dr. Ioan Trailescu în Chișineu (Kisjenö) având recurenții a se

prezentă la sf. biserică pentru dovedirea desterității lor în rituale și oratorie.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Chitighaz la 12/25 Februarie 1905.

Toader Bugiga,
președ.

Ștefan Dolga,
notar.

În conțelegere cu: Dr. *Ioan Trailescu*, protoprezbiter
—□— 2—3.

Licitațiune minuendă.

Venerabilul Conzistor diecezan din Arad, prin concluzul de sub Nr. 1996 ex. 1904, a incuviințat facearea unui gard de zid cu grilaj de lemn de gorun, în jurul sf. biserici gr.-ort. rom. din **Cherechiu** (Kerek) comitatul Arad.

În scopul executării acestui lucru se publică licitațiune minuendă, care se va ținea în a7/30 Martie an. c. la 10 ore înainte de amiază.

Prețul de esclamarie este stabilit în suma de 1066 cor. 45 fil. — Înainte de începerea licitării, licitanții au să depună, la mâinile episcopului prim bisericesc, un vadiu de 10% din prețul de esclamarie, în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile. — Până în ziua premergătoare licitării se primesc și oferte în scris, însoțite de vadiul corăspunzător și de o declarațiune, în care oferentul să se declare, că cunoaște condițiunile de licitare și se va supune acelor necondiționat întru toate.

Planul, proiectul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Se observă, că spese de călătorie nu se restituiesc și că comuna bisericescă își rezervă dreptul, fără conziderare la rezultatul licitării, a da în întreprindere lucrarea de mai sus acestui licitant, în care va avea garanță mai multă.

Cherechiu, la 21 Febr. (6 Martie) 1905.

Alexandru Muntean
preot și preș. com. par.

Ioan Micoroiu
not. com. par.

□—

1—3

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm indeosebi dlor parohii. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

7—10